

B.A. Part—III (Semester—V) Examination
(Literature of Classical Language)
SANSKRIT LITERATURE

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Write answers in the medium offered.

सूचना :— उत्तरे स्वीकृत माध्यमातून लिहावीत.

सूचना :— उत्तर स्वीकृत माध्यम में लिखिए।

1. Translate any **four** of the following.

16

खालीलपैकी कोणत्याही **चार** श्लोकांचे भाषांतर करा.

निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** श्लोकों का अनुवाद कीजिए।

(1) न खलु न खलु बाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्

मृदुनि मृगशरीरे पुष्पराशाविवाग्निः ।

क्व बत हरिणकानां जीवितं चातिलोलं

क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते ।।

(2) असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा

यदार्यमस्यामभिलाषि मे मनः ।

सतां हि सदेहपदेषु वस्तुषु

प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः ।।

(3) अनवरतधनुर्ज्यास्फालनक्रूरपूर्व

रविकिरणसहिष्णु क्लेशलेशैरभिन्नम् ।

अपचितमपि गात्रं व्यायतत्वादलक्ष्यं

गिरिचर इव नागः प्राणसारं बिभर्ति ।।

(4) अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै-

-रनाविद्धं रत्नं, मधु नवमनास्वादितरसम् ।

अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघं

न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः ।।

(5) तव कुसुमशरत्वं शीतरश्मित्वमिन्दो-

-र्द्वयमिदमयथार्थं दृश्यते मद्विधेषु ।

विसृजति हिमगर्भैरग्निमिन्दुर्भूयै-

स्त्वमपि कुसुमबाणान्वज्रसारीकरोषि ।।

- (6) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
कण्ठः स्तम्भितबाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम् ।
वैक्लव्यं मम तावदीदृशमिदं स्नेहादरव्यौकसः
पीडयन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नविः ।।
- (7) संकल्पितं प्रथममेव मया तवार्थे
भर्तारमात्मसदृशं सुकृतैर्गता त्वम् ।
चूतेन संश्रितवती नवमालिकेय
मस्यामहं त्वयि च संप्रति वीतचिन्तः ।।
- (8) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै
नैवाम्बुभिर्बूरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ।।

2. Sketch the character of 'शकुन्तला' or King 'दुष्यन्त'.

16

'शकुन्तला' किंवा 'दुष्यन्त' राजाचे स्वभावचित्रण रेखाटा.
'शकुन्तला' अथवा 'दुष्यन्त' राजा का चरित्रचित्रण कीजिए।

OR/किंवा/अथवा

Describe the story of 'Fifth' act of 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' Drama.

'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' नाटकाच्या 'पाचव्या' अंकाचे वर्णन करा.
'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' नाटक के पाँचवे अंक का विवरण लिखिए।

3. Write short notes on any **four**.

16

खालीलपैकी कोणत्याही **चार** वर टिपा लिहा.
निम्नलिखित किन्हीं **चार** पर टिप्पणी लिखिए।

(1) धीवर प्रसंग	(4) मदनलेख
(2) विदूषक	(5) कण्वमहर्षी
(3) प्रियंवदा	(6) वनज्योत्स्ना

4. Explain any **four** of the following.

16

खालीलपैकी कोणत्याही **चार** सूत्रांचे स्पष्टीकरण लिहा.
निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** सूत्रों को स्पष्ट लिखिए।

- (1) षट्पुना षट्पुः ।
- (2) झलां जशोऽन्ते ।
- (3) मोऽनुस्वारः ।
- (4) विसर्जनीयस्य सः ।
- (5) तोर्लि
- (6) यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा ।

5. Choose answers of any **sixteen** of the following.

खालील पर्याय निवडून कोणत्याही सोळा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

निम्नलिखित में से किन्हीं सोलह प्रश्नों के उचित पर्याय चुनिए।

- (1) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य रचयिता कः ?
(अ) व्यासः (ब) भासः
(क) अश्वघोषः (ड) कालिदासः
- (2) अभिज्ञानशाकुन्तले कति अङ्काः ?
(अ) सप्त (ब) अष्ट
(क) षड् (ड) पञ्च
- (3) प्रथम अङ्के दुष्यन्तः केन पशुना आकृष्टः ?
(अ) सिंह (ब) गजेन
(क) मृगेण (ड) व्याघ्रेण
- (4) 'मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया .....।' अस्मिन् श्लोके के वर्णिताः ?
(अ) मृगाः (ब) गजाः
(क) अश्वाः (ड) सैनिकाः
- (5) 'इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी' ..... अत्र तन्वी का ?
(अ) प्रियंवदा (ब) शकुन्तला
(क) अनसूया (ड) हंसपदिका
- (6) दुष्यन्तः कीदृशः नायकः ?
(अ) धीरललितः (ब) धीरोद्धतः
(क) धीरप्रशान्तः (ड) धीरोदात्तः
- (7) शापप्रसङ्गः कस्मिन् अङ्के वर्तते ?
(अ) प्रथमे (ब) तृतीये
(क) चतुर्थे (ड) सप्तमे
- (8) ययातेरिव ..... भर्तुर्बहुमता भव ।
(अ) शर्मिष्ठा (ब) देवयानी
(क) शकुन्तला (ड) मेनका
- (9) 'परभृतिका' इत्युक्ते का ?
(अ) सारिका (ब) कोकिला
(क) शकुन्तला (ड) चटका

- (10) सानुमती का ?
 (अ) गायिका (ब) यक्षिणी
 (क) अप्सरा (ड) देवी
- (11) प्रथमोऽङ्कस्य नाम किम् ?
 (अ) पश्चात्तापः (ब) मीलनम्
 (क) आश्रमप्रवेशः (ड) विदा
- (12) शाकुन्तला केन सह पतिगृहं गतवती ?
 (अ) विदूषकेन (ब) सैनिकेन
 (क) शाङ्गरवेण (ड) मातलिना
- (13) सर्वदमनस्य अपरं नाम किम् ?
 (अ) दुष्यन्तः (ब) लक्ष्मणः
 (क) अजयः (ड) भरतः
- (14) इन्द्रसारथिः कः ?
 (अ) मारीचः (ब) मातलिः
 (क) दुष्यन्तः (ड) भरतः
- (15) अर्थो हि कन्या परकीय एव। कस्य उक्तिः ?
 (अ) विश्वामित्रस्य (ब) मारीचस्य
 (क) दुर्वासस्य (ड) कण्वस्य
- (16) मुद्रिकायां कस्य नाम अङ्कितमस्ति ?
 (अ) दुष्यन्तस्य (ब) सर्वदमनस्य
 (क) शाकुन्तलायाः (ड) ऋषिकुमारस्य
- (17) मारीचऋषेः पत्नी का ?
 (अ) अरून्धतिः (ब) अनसूया
 (क) अदितिः (ड) गौतमी
- (18) दुष्यन्तस्य वंशः कः ?
 (अ) पुरुवंशः (ब) कुरुवंशः
 (क) यादववंशः (ड) गुप्तवंशः
- (19) सप्तम अङ्कस्य नाम किम् ?
 (अ) मीलनम् (ब) पश्चात्तापः
 (क) विदा (ड) पुनर्मीलनम्
- (20) अभिज्ञानशाकुन्तले 'विदूषकः' कः ?
 (अ) गौतमः (ब) माढण्यः
 (क) वसन्तकः (ड) चित्ररथः

16×1=16